

■ УДК 025.502

О. М. Кобелев, доктор наук із соціальних комунікацій, доцент, Харківська державна академія культури, м. Харків

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА: СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Розглядаються стан та особливості розвитку методології сучасного бібліотекознавства. Зазначається, що сучасні тенденції розвитку дисциплін соціокомунікаційного циклу висувають нові вимоги до методологічної складової бібліотекознавчих досліджень. Зокрема йдеться про підвищення ефективності та якості досліджень, широке застосування в бібліотекознавстві сучасного методичного інструментарію, без чого неможливий (або ускладнений) розвиток бібліотечного пізнавального процесу. Підкреслюється зростання значимості досліджень, спрямованих на вивчення закономірностей розвитку бібліотечного знання, механізмів його функціонування.

Ключові слова: методологія, знання, бібліотекознавство, науковий підхід, наукові методи.

■ УДК 025.502

А. Н. Кобелев, доктор наук по социальным коммуникациям, доцент, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

МЕТОДОЛОГИЯ СОВРЕМЕННОГО БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИЯ: СОСТОЯНИЕ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ

Рассматриваются состояние и особенности развития методологии современного библиотековедения. Отмечается, что современные тенденции развития дисциплин социокоммуникационного цикла выдвигают новые требования к методологической составляющей библиотековедческих исследований. В частности речь идет о повышении эффективности и качества исследований, широком применении в библиотековедении современного методического инструментария, без чего невозможно развитие библиотечного познавательного процесса. Подчеркивается возрастание значимости исследований, направленных на изучение закономерностей развития библиотечного знания, механизмов его функционирования.

Ключевые слова: методология, знание, библиотековедение, научный подход, научные методы.

■ UDC 025.502

O. M. Kobelev, Doctor of Sciences in Social Communications, Associate Professor Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

METHODOLOGY OF MODERN LIBRARY SCIENCE: STATE AND TRENDS OF DEVELOPMENT

The author considers the state and characteristic features of the development of the methodology of modern library science. It is noted that current trends of the development of the disciplines of socio-communication cycle advance new demands to the methodological component of library science research. Attention is paid to the efficiency and quality of the research, using up-to-date methodological tools for the development of the cognitive process. The paper emphasizes the importance of the research aimed at studying the laws of the development of library knowledge and the mechanisms of its functioning .

Key words: methodology, knowledge, library science, scientific approach, scientific methods.

Постановка проблеми. Для вирішення проблем, що постали перед бібліотечною сферою України, та забезпечення вибору правильної стратегії її розвитку необхідне ретельне вивчення зовнішніх та внутрішніх чинників, які впливають на функціонування бібліотечного соціального інституту (БСІ) в сучасних соціокультурних умовах. Це потребує підвищення ефективності та якості досліджень, широкого застосування в бібліотекознавстві сучасного методичного інструментарію, без чого неможливий (або ускладнений) розвиток бібліотечного пізнавального процесу. Цим визначається зростання значимості досліджень, спрямованих на вивчення закономірностей розвитку бібліотечного знання, механізмів його функціонування тощо. Набуття на початку нинішнього тисячоліття соціальними комунікаціями офіційно визнаного статусу в Україні стало додатковим чинником, що значно вплинуло на розвиток методології вітчизняного бібліотекознавства.

Слід зазначити, що «визначення місця бібліотеки в суспільстві стало можливим лише після виникнення науки про комунікації, у межах якої й має існувати та розвиватися бібліотекознавство [18, с. 38]». При цьому, як підкреслює В. Ільганаєва, «відсутність, відхилення або нерозуміння сутності бібліотек як соціально-комунікаційних інституцій, які виникли, були, є й будуть носіями комунікаційної культури суспільства, призводять до порушень не тільки в системі знань про бібліотеку й діяльність у бібліотеках, але й впливають на всі процеси організації та управління їх розвитком. Прикладом подібних ситуацій стосовно інформаційної діяльності може бути період створення системи науково-технічної інформації (НТИ) в СРСР» [8, с. 110].

Аналіз останніх досліджень та публікацій, присвячених методологічним проблемам бібліотекознавства, засвідчує значну увагу вітчизняних і зарубіжних дослідників до порушеної проблеми. Зокрема спостерігається посилення інтересу до загальних понять інформації, знання та їх аспектів. В. О. Ільганаєва детально розглядає соціально-комунікативну діяльність як реакцію на необхідність обробляти, зберігати та передавати знання, що «завжди було невід'ємним атрибутом людської діяльності» [9, с. 52]. Детальний аналіз цієї дослідницею загальних аспектів знання та інформації, їх вплив на розвиток БСІ зумовлює розгляд зазначених питань. Результатом дослідження проблем наукового знання за останні десятиліття став висновок, що в будь-якій галузі науки виникає та розвивається уявлення про свої специфічні об'єкти пізнання. Використовуються методи та засоби як спільні для всієї науки, так і ті, що застосовуються лише в окремих її сферах. Тому конкретні види знання мають загальні та специфічні особливості. Характерним є те, що наукове знання в усіх сферах існує як високоорганізована система. Знання хаотичні, з низьким рівнем організації не є науковими. Вони стають науковими тільки після набуття форми високоорганізованої системи. Лише систематизоване знання надає можливості виявляти загальні та специфічні аспекти явищ, які досліджуються [13].

Бібліотекознавство, як й інші науки, є складною полісистемою, що поєднує наукове знання та організацію наукових досліджень, творчі процеси та соціокультурні фактори. Це свідчить про існування в бібліотекознавстві взаємопов'язаних і водночас відносно самостійних підсистем, що репрезентують різні аспекти цієї дисципліни: соціокультурну, семіотичну, гносеологічну, культурологічну та ін. Важливою є когнітивна підсистема бібліотекознавства, у центрі якої — галузеве знання. Ця підсистема забезпечує отримання, перевірку, зберігання, передачу та використання знання в бібліотечній дійсності. Основним завданням бібліотекознавства, особливо за умов нової пізнавальної ситуації, є активізація процесів вивчення будови, механізмів функціонування, способів здобуття такого знання. Ґрунтовний теоретичний і фактичний матеріал з цих питань міститься в працях Г. Асеєва, М. Боніца, Р. Гіляревського, В. Горового, І. Давидової, В. Ільганаєвої, С. Кулешова, Н. Кушнарєнко, В. Леонова, О. Онищенко, В. Різуна, М. Сенченка, М. Слободяника, А. Соколова, А. Соляник, Ю. Столярова, Л. Філіпової, А. Чорного, Г. Швецової-Водки, Г. Шемаєвої, В. Шейка.

Відтак, **мета статті** — розглянути сучасний стан і визначити перспективні напрями розвитку методології сучасного бібліотекознавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукове знання пов'язане з теоретичною формою відображення світу. Саме в теорії відбивається достовірне наукове знання відповідно до існуючих наукових стандартів. Тобто знання набуває статусу наукового, якщо воно долучене до складної опосередкованої системи обґрунтувань [3, с. 7]. Розуміння теорії як системи знань, що описує й пояснює певні явища та визначає, як правильно керувати ними [12, с. 6], надає можливості систематизувати різноманіття здобутих бібліотечнознавчих знань у певні великі блоки. І бібліотечнознавча теорія (специфічна форма бібліотечнознавчого знання), як і будь-яка інша наукова теорія, має на меті надавати цілісне уявлення про закономірності та істотні зв'язки дійсності. Тому виникнення у ХХ ст. теоретичного рівня бібліотечнознавчого знання, перших бібліотечнознавчих теорій (фондів, обслуговування) означало перехід бібліотечної справи на якісно новий, вищий рівень — науки.

Розглядаючи бібліотечнознавчу теорію як основний інструмент теоретико-бібліотечного мислення, особливого значення набуває аналіз загальних методологічних проблем її виникнення, розвитку й функціонування. Саме означені проблеми є ключовими в розумінні процесу формування бібліотечнознавчого знання на цьому етапі, прогнозування його подальшого розвитку. Актуальність методологічного аналізу загальнотеоретичних понять бібліотечної науки на сучасному етапі зумовлена та стимулюється, крім зазначених чинників, наявністю чіткої тенденції щодо підвищення теоретичного рівня бібліотечнознавства, модернізації основ викладання бібліотечних дисциплін, необхідністю вдосконалення стандартизації бібліотечної термінології тощо.

Серед найпопулярніших наукових підходів, що використовуються у вітчизняному бібліотечнознавстві останнім часом, насамперед слід назвати соціокомунікаційний, який є істотним компонентом теоретичної основи більшості сучасних бібліотечнознавчих досліджень в Україні. В. Різун [16] зазначає, що соціокомунікаційний підхід спрямований на фіксацію, моніторинг, опис, аналіз та інтерпретацію даних у системі понять соціокомунікаційного інжинірингу, а точніше — на розгляд того, чи здійснює об'єкт дослідження на соціум той вплив, який технологічно закладався, і як соціум відреагував на об'єкт впливу. Дослідження комунікаційних об'єктів у соціальному вимірі обов'язково передбачає:

- фіксацію досліджуваного об'єкта в природній для нього системі суспільних координат (зв'язок із соціальною групою, фахом, віком, освітою, переконаннями, вірою тощо);
- спостереження за досліджуваним об'єктом у соціальних умовах;

- експериментування з досліджуванним об'єктом у реальних або лабораторно відтворених соціальних умовах;
- опис результатів спостережень чи експериментів стосовно соціально заданих параметрів;
- аналіз результатів досліджень у соціально заданому контексті;
- соціально зорієнтовану інтерпретацію результатів аналізу.

Соціокомунікаційні засоби та технології для розвитку соціальних комунікацій є чи не основними виробничими категоріями. Успіх організації соціокомунікаційних мереж значною мірою залежить від тих науково визначених напрямів, способів, принципів, методів, об'єктів та технік впливу, які становлять основу тієї чи іншої технології.

Соціокомунікаційні технології в науках про соціальні комунікації є найважливішим об'єктом досліджень. Фактично історія та теорія соціальних комунікацій — це історія та теорія соціокомунікаційних технологій, однією з яких можна вважати інформаційну аналітику. Ці технології використовуються в різних галузях суспільної діяльності. Сфера соціального комунікування передбачає модель організації праці, в основі якої — поняття про суспільну комунікаційну систему, яка містить певну соціальну структуру як носія функцій комуніканта, об'єкт (суб'єкт) впливу — комуніката та засоби впливу (медіа тощо) [16].

Нині бібліотечна теорія оперує цілим комплексом методологічних підходів та методів досліджень, необхідних для вирішення конкретних дослідницьких завдань. У межах однієї статті розглянути їх усі неможливо. Але на особливу увагу, на нашу думку, заслуговують методологія прийняття рішень, системний підхід і системний аналіз, адаптивний підхід. Розглянемо особливості деяких з цих методологічних підходів. Так, методологія прийняття рішень акцентує на виборі процедур, що потребує наявності моделей ситуацій або завдань, за допомогою яких можна вирішити загальну проблему в межах конкретного дослідження.

Системний підхід разом із системним аналізом вирішення проблеми передбачають розгляд сукупності поєднаних систем, кожна з яких має певну структуру та є системою взаємозалежних цілей. Формування й реалізацію кожної дослідницької проблеми слід розглядати в цьому контексті як такі, для вирішення яких розробляється специфічна методика системного аналізу. Перевагою цього підходу є універсальність. Однак це і його недолік: не враховано особливостей проблемної сфери, що досліджується. Певною мірою ці можливості дозволяє реалізувати системний аналіз систем, які розвиваються, але він не стосується організаційних аспектів управління розвитком бібліотек.

Як зазначає М. Слободяник [17], необхідним елементом оновлення теоретичних засад бібліотекознавства є розробка моделі бібліотеки як інституції, що належить системі соціальних комунікацій. У бібліотекознавстві набуто певного досвіду розробки змістово-логічних моделей, які найповніше репрезентовані в монографіях професорів В. Леонова [14], М. Слободяника [18], Ю. Столярова [19]. Ці моделі відрізняються рівнем абстрагування. Зокрема В. Леонов продовжує традицію відображення бібліотеки через основні бібліотечні процеси.

Найпоширенішою є системно-структурна модель бібліотеки, обґрунтована в монографії Ю. Столярова [19]. Основними елементами є: документ, абонент, матеріально-технічна база, бібліотекар. Ця модель оснований на загальних принципах системного підходу, що й зумовлює як її високий евристичний потенціал, так і певні недоліки. Відомо, що будь-яка система має у своїй структурі ресурси, матеріально-технічну складову й кадри, котрі забезпечують функціонування системи, орієнтованої на задоволення потреб користувачів.

Системно-функціональна модель бібліотеки, запропонована М. Слободяником, складається з чотирьох елементів — функції, структура, технологія, організація. Як і попередню модель, її варто доповнити підсистемою управління. На основі аналізу інформації, що повідомляється, ця складова може корегувати основні елементи моделі.

Чітку комунікаційну спрямованість мають елементи — функції й технологія. Серед сутнісних функцій бібліотеки можна виокремити комунікаційну, з якою тісно пов'язані й інші — документальної пам'яті (меморіальна), інформаційна, когнітивна. Сутнісним призначенням технології є забезпечення активізації комунікаційних процесів, що відбуваються в бібліотеці. Попри вищезазначене, ця модель відображає загальні закономірності функціонування бібліотеки під впливом зовнішнього середовища.

Але, як наголошує сам М. Слободяник [17], жодна з існуючих моделей не відображає повною мірою бібліотеку як соціокомунікаційну інституцію, що зумовлює необхідність розробки відповідної моделі. Вона має відповідати таким вимогам: мати високий рівень абстракції, але бути подібною до оригіналу; відображати ресурси й засоби комунікаційної діяльності; бути керованою; містити елементи, необхідні й достатні для репрезентації бібліотеки в соціокомунікаційному контексті.

На основі цих вимог запропонована [17] модель бібліотеки, що складається з чотирьох елементів: інформаційний потенціал, інформаційна діяльність, комунікаційний процес, управління. Ці елементи взаємопов'язані та взаємозалежні.

Основними складовими інформаційного потенціалу є такі: бібліотечний фонд, каталоги та електронні бази даних. Ці ресурси мають відповідати інформаційним потребам суспільства й особистості як учасника комунікаційного процесу.

Інформаційна діяльність покликана забезпечити ефективний пошук і надання читачам бібліотеки первинних і вторинних документів, а також інтегрованої та синтезованої інформації. На основі інформаційної діяльності розробляється система інформаційної продукції й послуг для читачів та зовнішніх користувачів бібліотеки. Цей елемент має забезпечити ефективне використання інформаційного потенціалу в комунікаційній діяльності бібліотеки.

У комунікаційному процесі виокремлюють основні комунікаційні відносини: бібліотекар — читач; бібліотекар — бібліотекар; читач — бібліотекар; читач — читач; віддалений користувач — сайт бібліотеки; читач — інтернет-ресурси. У змістовому наповненні цих відносин головне місце посідають інформаційний потенціал та результати інформаційної діяльності бібліотеки.

Основне завдання управління — моніторинг функціонування основних елементів моделі й оперативне внесення до них необхідних змін, спрямованих на підвищення їх ефективності. Це дозволить розробити стратегію й тактику розвитку комунікаційної діяльності бібліотеки, особливо за умови використання можливостей адаптивного підходу.

Адаптивний підхід належить до міждисциплінарних наукових підходів, розроблений і застосовується в багатьох сферах і галузях життя суспільства: соціології, управлінні, кібернетиці, біології, педагогіці тощо. Розвиток адаптивного підходу в бібліотекознавстві й активне його застосування на практиці зумовлені перманентними змінами в існуванні суспільства та бібліотек, насамперед, інноваційністю розвитку бібліотечної діяльності.

Для того, щоб процес адаптації бібліотек до умов навколишнього середовища, що динамічно трансформуються, був цілеспрямованим, ним необхідно керувати. Тому в мінливих умовах як за межами бібліотеки, так і безпосередньо в ній потрібен особливий підхід до організації системи внутрішньобібліотечного управління, що зумовлено існуючою необхідністю оперативно реагувати на зміни й адаптуватися до них з метою запобігання кризовій ситуації й продовження успішного функціонування. Це — спосіб адаптивного управління. Якщо адаптація — модель поведінки бібліотеки в ринкових умовах, то адаптивне управління — метод (спосіб) реалізації цієї моделі поведінки. Оскільки базові положення концепції й методологія адаптивного управління бібліотеки повністю ще не сформовані, поняття конструкція адаптивного управління формується, існують різні

й неоднозначні тлумачення означеної категорії. На думку науковців, вона трактується як сукупність дій і методів, що характеризуються здатністю керуючої системи реагувати тільки на зміну зовнішнього середовища, а це призводить до обмеження предметної сфери категорії [4; 6; 7].

Сутність методології системи адаптивного управління становлять теоретичні, концептуальні положення діяльності й механізму реалізації управління процесами втілення зважених рішень щодо підвищення конкурентоспроможності бібліотеки; економічні категорії, принципи, цілі й завдання, що реалізуються через механізми адаптації бібліотечних установ до нових соціально-економічних умов.

Мета системи адаптивного управління — пошук найефективніших варіантів прийняття й виконання виваженого управлінського рішення, спрямованого на створення механізму адаптації розвитку підприємств у конкурентному середовищі.

Завданнями адаптивного керування є реалізація мети адаптації розвитку підприємства на основі формування методології й створення організаційно-економічного механізму адаптації підприємств, розробки теоретичних і практичних механізмів реалізації керування щодо стабілізації діяльності організації в конкурентному середовищі, з використанням адаптивної моделі.

Результат адаптивного керування спрямований на прийняття рішень у напрямі адаптації й побудови її моделі, отже, продукт адаптивного керування — інформація, використовувана в керуванні підприємством, для формування адекватних заходів щодо адаптації підприємства в ринковому середовищі. Адаптивне керування залежить від усієї доступної інформації у певний момент часу, акцентує на дії системи керування для отримання відсутньої інформації.

Адаптивне управління передбачає адаптацію не тільки всієї системи загалом, але й можливість пристосування окремих структурних параметрів і елементів системи (підприємства) до нових умов середовища. Для досягнення цих цілей система адаптивного керування орієнтується на застосування в процесі керування основних принципів.

Науковці виокремлюють такі принципи адаптивного керування: корисність, цілісність і повнота, відповідність, компенсація, розвиток, спадкоємність, ефективність, збалансованість, стабільність, соціальність, навчання, адаптація, диференціація, варіативність, прозорість, інформаційне забезпечення, стабільність і адаптивність, ієрархічність, рефлексивність, демократизація й гуманізація, ефективність [11]. При цьому основну роль у реалізації системи адаптивного керування відіграє виважене управлінське рішення, тобто остаточне рішення щодо стратегії дій, спрямованих на усунення розбіжностей.

За словами М. Слободяника, «<...> наукова бібліотека розглядається у функціональному зрізі як соціальний інститут, відмінною особливістю якого є взаємозв'язок з наукою, а основними типологічними ознаками — безпосередня включеність до системи наукових комунікацій та проблемна орієнтація ресурсів на задоволення професійних інформаційних потреб» [18, с. 52]. Бібліотека, зокрема наукова, у своїй діяльності пріоритетно підтримує перспективні тенденції в розвитку науки, орієнтується як на формальні засоби впливу існуючими механізмами індивідуального, групового та колективного поширення інформації, так і на неформальні, відповідно до яких окремі наукові працівники відіграють роль інформаційних посередників між інформаційними текстами, знаннями та членами свого колективу [18, с. 37].

Слід зазначити, що перехід до ринкових відносин зумовив запозичення та активне використання в бібліотечній теорії й практиці багатьох понять, методів та окремих напрямів економічної науки: менеджменту [20], маркетингу [10], виробництва [5].

Висновки. Загальною тенденцією розвитку сучасного бібліотекознавчого пізнання є значимість теоретичних досліджень, поглиблення процесів взаємодії та запровадження наукових підходів та методів із різних галузей знання. Цим пояснюється важливість вироблення сучасних комплексних засобів виявлення та оцінки тенденцій розвитку бібліотекознавства як науки, це зумовлює створення, адаптацію та використання певних формальних критеріїв як одного з основних напрямів модернізації дослідницького апарату. Означений процес належить до категорії загальнонаукових: висока динамічність розвитку сучасної науки потребує розробки методів виявлень нових напрямів досліджень за допомогою бібліометрії, наукометрії та інформетрії. Тому необхідно сконцентруватися на тих аспектах, вирішення яких створить передумови для подальшого методологічного аналізу бібліотечної теорії. Йдеться про вивчення когнітивної підсистеми бібліотекознавства, у центрі якої — галузеве знання, що стане темою подальшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Асеев Г. Структура метричних досліджень у сучасному наукознавстві / Г. Асеев // Вісн. Кн. палати. — 2016. — № 1. — С. 6–9.
2. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація : монографія / О. В. Воскобойнікова-Гузєва ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; наук. ред. Г. І. Ковальчук. — Київ : Академперіодика, 2014. — 362 с.
3. Гинецинский В. И. Знание как категория педагогики: Опыт педагогической когнитологии / В. И. Гинецинский. — Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1989. — 144 с.

4. Гринько Т. В. Концепция адаптивного управления инновационным развитием промышленного предприятия [Электронный ресурс] / Т. В. Гринько. — Режим доступа: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/eprom/2010_52/st_52_17.pdf. — Загл. с экрана.
5. Давидова І. О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві / І. О. Давидова. — Харків : ХДАК, 2005. — 295 с.
6. Дуреева Т. А. Адаптація комунікаційних технологій до бібліотечної діяльності в умовах інформаційного суспільства : автореф дис. ... канд. наук з соц. комунікацій : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Т. А. Дуреева; Харківська державна академія культури. — Харків, 2010. — 20 с.
7. Заруба Н. А. Управление образованием: адаптивный подход [Электронный ресурс] / Н. А. Заруба. — Режим доступа: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/pedagogy-psychology-and-sociology-112/theory-and-methods-of-studying-education-and-training-112/12124-112-397>. — Загл. с экрана.
8. Ільганаєва В. О. Аналітика в структурі бібліотечної діяльності / В. О. Ільганаєва // Вісн. Харків. держ. акад. культури : зб. наук. пр. — Харків : ХДАК, 2007. — Вип. 23. — С. 109–117.
9. Ільганаєва В. О. Бібліотечна освіта: нова парадигма розвитку / В. О. Ільганаєва. — Київ : Ред. журн. «Бібл. вісн.», 1996. — 256 с.
10. Ключев В. К. Маркетинговая ориентация библиотечно-информационной деятельности (Маркетинг в системе управления библиотекой): учеб. пособие. / В. К. Ключев, Е. М. Ястребова; МГУКИ. — М. : ИПО Профиздат, 2001. — 144 с.
11. Кобелев О. М. Інформаційна аналітика в структурі бібліотечної діяльності в Україні : монографія / О. М. Кобелев. — Харків : ХДАК, 2012. — 246 с.
12. Коротяев Б. И. Педагогика как совокупность педагогических теорий / Б. И. Коротяев. — М. : Просвещение, 1986. — 208 с.
13. Кузнецов В. И. Мир теорий и могущество разума / В. И. Кузнецов, М. С. Бургин. — Київ : Україна, 1992. — 231 с.
14. Леонов В. П. Библиотечно-библиографические процессы в системе научных коммуникаций / РАН, Б-ка РАН, В. П. Леонов. — СПб : [Б. И.], 1995. — 140 с.
15. Пенькова О. В. Науковедение, наукометрия и их производные: методы колич. оценки науч. деятельности / О. В. Пенькова, В. М. Тютюнник. — Тамбов : Изд-во МИНЦ, 2002. — 176 с.
16. Різун В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій [Електронний ресурс] / В. Різун. — Режим доступу: http://journalib.univ.kiev.ua/Nacherky_do_metodologiyi.pdf. — Назва з екрана.
17. Слободяник М. С. Базова модель бібліотеки як соціально-комунікаційної інституції [Електронний ресурс] / М. С. Слободяник. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/bdil/2009_4/2.pdf. — Назва з екрана.

18. Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій / М. С. Слободяник. — Київ : Ред. журн. «Бібл. вісн.», 1995. — 268 с.
19. Столяров Ю. Н. Библиотека: структурно-функциональный подход / Ю. Н. Столяров. — М. : Книга, 1981. — 255 с.
20. Суслова И. М. Основы библиотечного менеджмента / И. М. Суслова. — М. : Либерия, 2000. — 242 с.

References

1. Asieiev H. Struktura metrychnykh doslidzhen u suchasnomu naukoznavstvi / H. Asieiev // Visn. Kn. palaty. — 2016. — № 1. — С. 6–9.
2. Voskoboinikova-Huzieva O. V. Stratehii rozvytku bibliotechno-informatsiinoi sfery Ukrainy: henezys, kontseptsii, modernizatsiia : monohrafiia / O. V. Voskoboinikova-Huzieva ; NAN Ukrainy, Nats. b-ka Ukrainy im. V. I. Vernadskoho ; nauk. red. H. I. Kovalchuk. — Kyiv : Akademperio-dyka, 2014. — 362 s.
3. Ginetsinskiy V. I. Znaniye kak kategoriya pedagogiki: Opyt pedagogicheskoy kognitologii / V. I. Ginetsinskiy. — L. : Izd-vo Leningr. un-ta. 1989. — 144 s.
4. Grinko T. V. Kontsepsiya adaptivnogo upravleniya innovatsionnym razvitiyem promyshlennogo predpriyatiya / T. V. Grinko [Elektronnyy resurs]. — Rezhim dostupa: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/eprom/2010_52/st_52_17.pdf. — Zagl. s ekrana.
5. Davydova I. O. Bibliotechne vyrobnytstvo v informatsiinomu suspilstvi / I. O. Davydova. — Kharkiv : KhDAK, 2005. — 295 s.
6. Durieieva T. A. Adaptatsiia komunikatsiinykh tekhnolohii do bibliotechnoi diialnosti v umovakh informatsiinoho suspilstva : avtoref dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. nauk z sots. komunikatsii : spets. 27.00.03 «Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo, bibliohrafoznnavstvo» / T. A. Durieieva; Kharkivska derzhavna akademiia kultury. — Kharkiv, 2010. — 20 s.
7. Zaruba N. A. Upravleniye obrazovaniyem: adaptivnyy podkhod [Elektronnyy resurs] / N. A. Zaruba. — Rezhim dostupa: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/pedagogy-psychology-and-sociology-112/theory-and-methods-of-studying-education-and-training-112/12124-112-397>. — Zagl. s ekrana.
8. Ilhanaieva V. O. Analityka v strukturi bibliotechnoi diialnosti / V. O. Ilhanaieva // Visn. Kharkiv. derzh. akad. kultury : zb. nauk. pr. — Kharkiv : KhDAK, 2007. — Vyp. 23. — S. 109-117.
9. Ilhanaieva V. O. Bibliotechna osvita: nova paradyhma rozvytku / V. O. Ilhanaieva. — Kyiv : Red. zhurn. Bibl. visn., 1996. — 256 s.
10. Klyuyev V. K. Marketingovaya oriyentatsiya bibliotechno-informatsionnoy deyatelnosti (Marketing v sisteme upravleniya bibliotekoy): ucheb. posobiye / V. K. Klyuyev. E. M. Yastrebova; MGUKI. — M. : IPO Profizdat. 2001. — 144 s.
11. Kobieliev O. M. Informatsiina analityka v strukturi bibliotechnoi diialnosti v Ukraini : monohrafiia / O. M. Kobieliev. — Kharkiv : KhDAK, 2012. — 246 s.

12. Korotyayev B. I. *Pedagogika kak sovokupnost pedagogicheskikh teoriy / B. I. Korotyayev.* — M. : Prosveshcheniye. 1986. — 208 s.
13. Kuznetsov V. I. *Mir teoriy i mogushchestvo razuma / V. I. Kuznetsov. M. S. Burgin.* — Kiiv : Ukraïna. 1992. — 231 s.
14. Leonov V. P. *Bibliotchno-bibliograficheskiye protsessy v sisteme nauchnykh kommunikatsiy / RAN. B-ka RAN. V. P. Leonov.* — SPB : [B.I.]. 1995. — 140 s.
15. Penkova O. V. *Naukovedeniye. naukometriya i ikh proizvodnyye: metody kolich. otsenki nauch. deyatelnosti / O. V. Penkova. V. M. Tyutyunnik.* — Tambov : Izd-vo MINTs. 2002. — 176 s.
16. Rizun V. *Nacherky do metodolohii doslidzhen sotsialnykh komunikatsii [Elektronnyi resurs] / V. Rizun.* — Rezhym dostupu: http://journalib.univ.kiev.ua/Nacherky_do_metodologiyi.pdf. — Nazva z ekrana.
17. Slobodianyk M. S. *Bazova model biblioteki yak sotsialno-komunikatsiinoi instytutsii / M. S. Slobodianyk [Elektronnyi resurs].* — Rezhym dostupu: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/bdil/2009_4/2.pdf. — Nazva z ekrana.
18. Slobodianyk M. S. *Naukova biblioteka: evoliutsiia struktury i funksii / M. S. Slobodianyk.* — Kyiv : Red. zhurn. Bibl. visn., 1995. — 268 s.
19. Stolyarov Yu. N. *Biblioteka: strukturno-funktsionalnyy podkhod / Yu. N. Stolyarov.* — M. : Kniga. 1981. — 255 s.
20. Suslova I. M. *Osnovy bibliotchnogo menedzhmenta / I. M. Suslova.* — M. : Libereya. 2000. — 242 s.

■ UDC 025.502

Kobelev O. M., Doctor of Sciences in Social Communications, Associate Professor Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

METHODOLOGY OF MODERN LIBRARY SCIENCE: STATE AND TRENDS OF DEVELOPMENT

The aim of this paper is to examine the current state and trends of the development of the methodology of modern library science in Ukraine.

Research methodology. Library science, like other sciences, is a complex polysystem that combines scientific knowledge and research organization, creative processes and socio-cultural factors. This demonstrates the existence in library science of related and at the same time relatively independent subsystems that represent different aspects of the discipline: socio-cultural, semiotic, gnosiological, culturological and others.

Results. The analysis is of special importance of general methodological issues of the origin, development and functioning the library science theory while considering it as the main tool of theoretical and library thinking. These issues are the key ones in understanding the process of forming library science knowledge at this stage and forecasting its further

development. Among the most popular scientific approaches used in the national library science in recent years one should first mention a socio-communication one, which is an essential component of the theoretical basis of the most current research in library science of Ukraine. Special attention should be paid to the methodology of decision making, system approach and system analysis, adaptive approach.

Novelty. The general trend of the development of current library science knowledge includes the increase of the significance of theoretical research, enrichment of the processes of interaction and introduction of scientific approaches and methods used in other fields of knowledge. That is why it is necessary to focus on the solution of the problems creating prerequisites for further methodological analysis of library theory.

The practical significance. In order to meet the challenges facing the library sphere of Ukraine and choose the right strategy ensuring its development it is required to increase the efficiency and quality of the research, use up-to-date methodological tools for the development of the cognitive process. The paper emphasizes the importance of the research aimed at studying the laws of the development of library knowledge and the mechanisms of its functioning .

Key words: methodology, knowledge, library science, scientific approach, scientific methods.

Надійшла до редколегії 17.12.2016 р.